

ZNAMO LI ŠTEDETI I KUPOVATI

Štampanje ovog broja omogućio je američki narod putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). APOS je u potpunosti odgovoran za sadržaj ove publikacije, koji ne mora nužno odražavati stavove USAID-a ili Vlade SAD.

INTERVJU

Rosa Kjape, direktor USAD-ovog Projekta podrske ekonomskom razvoju Srbije

SRBIJA IMA BEZBEDAN ZAKONSKI OKVIR

1. Kakva su vaša iskustva sa dobrovoljnim penzijskim osiguranjem u zemljama u kojima postoji duga tradicija takvog osiguranja za starost?

Nekoliko zemalja Latinske Amerike i istočne Evrope 90-ih i početkom 2000-ih odlučilo je da reformiše svoje penzijske sisteme i da uvede penzijski sistem zasnovan na nekoliko stubova. To znači da pored državnog penzijskog sistema postoje dobrovoljni i obavezni doprinosi u privatne penzijske fondove. Penzijska štednja se čuva na individualnim računima i to predstavlja imovinu svakog člana pojedinačno. Sredstva koje fondovi prikupe od doprinosa se ulažu u različite hartije od vrednosti i na taj način se njihova vrednost uvećava. Ovakav pristup ima nekoliko prednosti: diversifikacija rizika na ovaj način postaje deo zakonskog okvira koji uređuje penzionalni sistem jedne države, naglašava individualnu odgovornost pojedinaca za obezbeđenje prihoda u starosti, smanjuje izdatke državnog budžeta za penzije i u isto vreme čuva mnoge ekonomske prednosti sistema koji se zasniva na potpuno finansiranim odnosno kapitalizovanim penzijama.

Glavna prednost penzijskog sistema sa više stubova leži u diversifikaciji rizika. Ne može se desiti da ceo penzijski portfelj stanovništva bude talac političkog ili demografskog rizika. Pristup sa više stubova prepoznaje činjenicu da se države suočavaju sa različitim rizicima i da zbog toga treba da postoje različiti mehanizmi penzione štednje koji štite od različitih rizika.

Ovaj pristup sa više stubova nudi nešto mlađim generacijama, mogućnost relativno visokog prinosa na neke od njihovih penzijskih doprinosa. U slučaju Srbije, oni koji uplaćuju doprinose u privatne penzijske fondove primaće dopunske penzije kada se penzionisu. To je samo odlaganje dela sadašnje potrošnje kako bismo u starosti imali veći prihod i bolji životni standard.

Kakvo obezbeđenje postoji kada ljudi ulažu novac na tako dugi rok?

Štednja za penziju je obično na dugi rok. Dug rok omogućava fondovima da ulažu penzijske doprinose i koriste efekte obračuna kamate na kamatu. Uobičajeno je da se penzijska štednja konzervativno ulaže a država sprovodi strogu kontrolu investicionih aktivnosti penzijskih fondova. Širom sveta mnoge države podstiču učešće stanovništva u dobrovoljnim penzijskim sistemima tako što nude poreske olakšice. To omogućava ljudima da imaju dodatni izvor prihoda u starosti i u isto vreme čini ih odgovornim za obezbeđenje prihoda u starosti. Nećete videti da penzijski fond investira u rizične finansijske instrumente; investiciona politika penzijskih fondova je veoma konzervativna.

Da li mislite da čak i u vreme krize vredi ulagati u privatne penzije?

Čak i u vreme krize vredi ulagati u svoju buduću penziju, važan je kontinuitet, važno je štedeti celog života za penziju, jer ćete samo tako sebi omogućiti bolje prihode i sigurnost u starosti.

Penzijska štednja je dugoročna štednja, tako da će tokom života pojedinca biti godina sa odličnim, dobrim ili lošim prinosom. Tu dugoročnu perspektivu treba imati na umu kada govorimo o penzijskoj štednji.

4. Kako biste ocenili regulativu i praksu u Srbiji, imajući na umu da je ovaj vid osiguranja došao u Srbiju tek krajem 2006. godine?

Srbija ima savremen i bezbedan zakonski okvir, koji je u skladu sa najboljom međunarodnom praksom. Regulatorno i nadzorno telo je Narodna banka Srbije. Ljudi u Srbiji mogu biti sigurni da Narodna banka Srbije veoma ozbiljno i detaljno nadzire svaki privatni penzijski fond.

5. Možete li nam dati neke brojke- šta može neko ko investira minimalnu sumu (što je u srpskim uslovima 1000 dinara mesečno) očekivati za recimo 10 godina?

Suma koju se akumulira u privatnom penzijskom fondu zavisi od visine doprinosa, prinosa koje fond ostvari tokom vremena štednje kao i od troškova upravljanja fondom. Treba imati u vidu da je buduće prinose teško predvideti iako fondovi dosta konzervativno investiraju. Takođe, veoma je bitan uticaj naknada i troškova koje naplaćuju fondovi na ukupnu sumu koja se akumulira. Ono što je dobro u zakonskoj regulativi u Srbiji je da su naknade zakonom limitirane.

6. Da li imate neki savet za naše čitaocе o tome kako da obezbede svoju finansijsku sigurnost u starosti?

Moj savet je "štedit ćete što više možete za starost". Ljudi treba rano da počnu da razmišljaju o svojoj penziji i da shvate da je finansijska sigurnost u starosti i obezbeđenje adekvatnih prihoda njihova odgovornost. Postoje poreske olakšice koje bi trebalo da podstaknu dobrovoljnu penzijsku štednju. Bilo koja suma novca koja se štedi je dobra sve dok se to radi redovno tokom celog života.

Poštovani potrošači,

ekonomska kriza je veoma drastično 'podsetila' sve učesnike na tržištu (kompanije, banke, trgovine, ali i potrošače) da veštine sticanja i raspolaganja novcem nisu date jednom za svagda i da ih valja stalno unapređivati. Cilj ovog tematskog broja je da vam pružimo informacije i podatke koji će vam pomoći da unapredite veštine upravljanja ličnim finansijama.

Redakcija

KAKO DA EFIKASNO UPRAVLJATE SVOJIM NOVCEM

Ana Đelović

Finansijska pismenost je veština za ceo život i individualna odgovornost. Bilo da se odlučujemo da li da kupimo auto ili stan ili štedimo za novi televizor ili letovanje, svi mi svakodnevno donosimo finansijske odluke i upravljamo ličnim finansijama. Kako se upravlja novcem, štedi, investira i planira finansijska budućnost je verovatno najbitnija veština koju

treba savladati u životu. Ona nam omogućava da uspešno odgovorimo na jedan od najvećih životnih izazova – da obezbedimo finansijsku sigurnost za sebe i svoju porodicu. Sadašnjim generacijama finansijsko obrazovanje je daleko potrebnije nego prethodnim, a sledećim će biti još potrebnej. Dok finansijski proizvodi postaju sve komplikovaniji od nas se zahteva da se sami brinemo o svojoj finansijskoj sigurnosti bez adekvatnog formalnog obrazovanja.

Zbog toga, mnoge zemlje uvode programe finansijskog obrazovanja kako bi se ono svima učinilo dostupnim. Postoji nekoliko koraka u procesu upravljanja ličnim finansijama koji se smatraju elementarnim. Ovde ćemo ih ukratko predstaviti.

KORAK 1 - ODREDITE SVOJE CILJEVE

Tajna uspešnog upravljanja finansijama je postavljanje jasnih, preciznih i realnih ciljeva!

Novac vam omogućava određene stvari u životu. Prema tome, počnite tako što ćete definisati svoje ciljeve – gde želite da budete i šta želite da imate za 1, 5, 10, 20 godina. Jasno je da će ciljevi zavisiti od vaše starosti, porodične situacije, ličnih želja i finansijske situacije. Postoje krupni finansijski ciljevi kao što su kupovina stana, školanje dece ili štednja za starost a postoje i mali kao što je kupovina digitalnog aparata, odlazak na odmor ili otputa duga na kreditnoj kartici. Postoje kratkoročni ciljevi, oni koje želite da ostvarite za nekoliko meseci ili par godina i oni dugoročni, za koje će vam trebati više godina da dođete do njih. Vaši ciljevi, njihova novčana vrednost i rokovi za njihovo postizanje će odrediti koliko treba da štedite ili investirate da ih postignete. Tako ćete i videti da li možda neke kratkoročne ciljeve treba da štivate da biste postigli neke bitnije, dugoročne ciljeve. Ovo je bitna polazna tačka u organizovanju ličnih finansija. Stavite sve na papir, budite realni i precizni!

KORAK 2 - NAPRAVITE FINANSIJSKI PLAN

Kada odredite svoje ciljeve potrebno je da odredite polaznu tačku, odakle krećete, kao i plan koji će vas odvesti do vaših ciljeva. Polazna tačka je vaša sadašnja finansijska situacija. *Izračunajte koliko sada „vredite“*. Da bi izračunali koliko sada „vredite“ treba da odredite neto vrednost vaše imovine odnosno vaše finansijsko stanje. Neto vrednost imovine jednak je razlici svega što posedujete (imovine) i svega što dugujete (obaveza)..

Napravite spisak svoje imovine - nekretnine, automobili, štednja i ostalo pa odredite vrednost svake pojedinačne stavke i ukupnu vrednost i spisak svih svojih dugova - kao što su dug na kreditnoj kartici, pozajmica, stambeni kredit,

Spisak Društava za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondovima u Srbiji

DELTA GENERALI <http://www.penzijskifond.co.yu>
 Beograd Milentija Popovića 7b tel. 011 22-20-505
 RAIFFEISEN FUTURE <http://www.raiffeisenfuture.rs/>
 Novi Beograd, Bulevar Zorana Đindića 64a tel.011 22-07-189
 GARANT PENZIJSKO DRUŠTVO <http://www.garant-penzije.eu/>
 Beograd, TPC City Passage, Obiličev venac 18-20/VI tel.011 33-43-446
 DDOR PENZIJA PLUS <http://www.ddor-penzijaplus.net/>
 Novi Sad, Bulevar Mihajla Pupina 12 tel.02148-86-001
 NLB NOVA PENZIJA <http://www.nlbnovapenzija.com/>
 Beograd, Bulevar Mihajla Pupina 165v tel.011 31-39-315
 DUNAV <http://www.dunavpenzije.com/>
 Beograd, Knez Mihailova 6/VII tel.011 32-20-301
 TRIGLAV <http://www.triglavpenzija.rs/>
 Beograd, Kralja Petra 45 tel.011 30-36-562
 HYPO <http://www.hypopenzije.rs/>
 Novi Beograd, Bulevar Mihajla Pupina 6 tel.0800 000 999
 SOCIETE GENERALE PENZIJE <http://www.sogepenzije.rs/>
 Novi Beograd, Bulevar Mihajla Pupina 115 đ tel.011 30-11-551

KOLIKO KOŠTA KOMPJUTER OD 80.000 DIN.

Ako imate ušteđevinu i pratite akcijska sniženja, kojih je i kod nas sve više, možete ga kupiti i do 30-40% jeftinije. U ovom slučaju kompjuter će te platiti između 48 do 56 hiljada dinara.

Ako za kupovinu kompjutera koristite kredit koji otplaćujete godinu dana potrošićete i preko 92.000 din u zavisnosti od visine efektivne kamate.

Ako kompjuter platite kreditnom karticom i otplaćujete obavezni minimalni deo, na primer 5% duga mesečno, tada će vas kompjuter koštati više od 110.000 dinara.

Ova mala računica, koja važi i za svu drugu robu i usluge pokazuje da jednu istu robu možete platiti duplo skuplje. Zavisi od toga koliko ste vešti u planiranju vođenju svoji finasija.

ŠTA VALJAZNATI O DODATNIM PENZIJAMA

Danas u Srbiji možete da birate između devet dobrovoljnih penzijskih fondova.

Dobro proučite prospekte za više fondova, koje su vam obavezni dati pre podpisivanja ugovora. U njima se nalaze sva prva i obaveze društva za upravljanje fondom i vaša

Treba da znate da „prinosi ostvareni u fondu ne predstavljaju garanciju budućih rezultata i da budući prinosi mogu biti viši ili niži od ranijih“ i da ovu napomenu moraju da istaknu svi fondovi prilikom oglašavanja

Zaključujući ugovor o učlanjanju u fond potpisujete i izjavu da ste u potpunosti razumeli prospekt kao i naknade koje se naplaćuju.

Ako niste zadovoljni radom fonda sa kojim ste potpisali ugovor možete bez posebnih naknada preneti sredstava u drugi fond. Međutim ne možete ih koristiti pre nego što napunite 53 godine, sem u slučaju nesposobnosti za rad ili velikih troškova lečenja, a najkasnije sa navršenih 70 godina

Za više informacija i rešavanje mogućih sporova možete da se obratite i Narodnoj banci Srbije (www.nbs.rs) na broj 0800-111-110

Ko može da bude član fonda

Svako domaće ili strano fizičko lice može da bude član jednog ili više fondova a o pristupanju Fondu zaključuje ugovor sa Društvom koje upravlja Fondom. Član fonda ne mora da bude zaposlen niti mora lično da uplaćuje doprinos, to za njega mogu, na primer, da plaćaju roditelji, poslodavac, sindikat.

Upłata doprinosa

Doprinos može da uplaćuje

-vaš poslodavac iz svojih sredstava, prema penzijskom planu-tada do iznosa od 3.528 din. neće plaćati porez na dohodak niti doprinos za socijalno osiguranje,

-vaš poslodavac od vaše plate, ukoliko ga ovlastite, i to će do 3528 din biti oslobođeno poreza,

- uplaćujete sami ili neko drugi (na primer roditelji, bračni drug) ali tada nemate pravo na oslobođanje od poreza na dohodak.

Doprinos može da se uplaćuje mesečno, u drugim rokovima ili jednokratno.

Za svakog člana fonda vodi se lični račun i on je korisnik akumuliranih sredstava, bez obzira ko je obveznik uplate doprinosa.

Šta kupujete u fondovima

Uplatom doprinosa u fond kupujete investicione jedinice (početnu vrednost investicionih jedinica za sve fondove utvrđila je Narodna banka Srbije u iznosu od 1000,00 din a dalje se ona obračunava pema prinosu koji se ostvaruje u fondu) Broj vaših investicionih jedinica se utvrđuje kada uplatu, umanjenu za naknadu za upravljanja, podelite sa

vrednošću investicione jedinice na dan kupovine. Fondovi su obavezni da u dnevним novinama, na svojim sajtovima i na sajtu Narodne banke Srbije svakodnevno objavljuju vrednost investicionih jedinica tako da **uvek možete da izračunate koliko sredstava imate**-dovoljno je da broj investicionih jedinica koje ste kupili pomnožite sa njihovom dnevnom vrednošću.

Kako se brinu o vašim uloženim sredstvima

Društvo za upravljanje fondom isključiva delatnost je organizovanje i upravljanje fondom i za to mora da ima dozvolu Narodne banke Srbije pod čijom kontrolom i posluje.

Za usluge upravljanja fondom plaćate dve vrste naknada za koje je Zakonom propisana gornja granica

-naknadu prilikom uplate doprinosa -do 3% od vrednosti uplate,

-naknadu za upravljanje koja se obračunava svakodnevno i naplaćuje iz imovine fonda jednom mesečno- može da iznosi do 2% godišnje od vrednosti imovine fonda-**obavezno proverite visinu ovih naknada;**

Imovina Fonda u svojini je članova Fonda, srazmerno njihovom udelu i odvojena je od imovine Društva.

Investicione ulaganja fonda podležu zakonskim ograničenjima, moraju biti sigurna, sa što manjim rizikom ali, kao i kod svih investicija, **morate biti svesni da se vaša sredstva mogu povećati ali i smajiti.**

Šta kada dođe vreme za penziju

Odlučijete kako ćete koristiti sredstva koja su se akumulirala na vašem ličnom računu u fondu. Možete da ih

-uzmete odjednom

-odredite koliko godina želite da ih primate i da li mesečno, kvartalno, godišnje (programirana isplata)

- kupite anuitete u osiguravajućem društvu ,

Ili kombinujete ove načine.